

ška – hrůške i gospā – gospē), ali ne ću navoditi pojedinaćno sve slućajeve; za ilustraciju autorove metode i kriterija dovoljan je i onaj primjer, koji sam gore iznio. Međutim, treba istaći, da je unatoć navedenim propustima, Jedvajeva akcenatska građa obilna i uglavnom pouzdana (sumnjivih primjera kao na pr. prez. *kypřjam*, 285, nema mnogo) te moće poslućiti kao osnova za detaljnu analizu. A to je, na kraju krajeva, ipak najvaćnije.

Primjere, koji sluće kao ogledi za deklinaciju, pisac nije birao dovoljno paćljivo, pa je ćesto davao ćitave paradigme za viće imenica istoga tipa, a neke je tipove sasvim zanemario. Bilješke iz sintakse prilićno su oskudne. Budući da je Jedvaj rođen u Bednji i da opisuje svoj materinski govor, mogao je dati viće napomena o sintaktićkim osobitostima. Njemu, koji dobro poznaje duh toga govora, to ne bi bilo tako teško kao nekom stranom ispitivaću. O sintaksi ųivih kajkavskih govora znamo vrlo malo, a na terenu je bać građu iz sintakse najteće skupiti; stoga su upravo oni, koji opisuju svoj vlastiti govor, najpozvaniji da to ućine. Znatan je propust i to, što je autor potpuno zanemario rjećnićko blago bednjanskoga govora. Iz primjera i govornih ogleda mogu se, doduće, ućiti i neke leksićke osobine, ali radnja bi bila

mного potpunija, da joj je dodan makar i skroman rjećnik specifićnih i znaćaj-nijih rijeći i izraza.

Jedvaj ne navodi naućnu literaturu, kojom se slućio. On se ni na jednom mjestu ne poziva na tuća mišljenja. Prema nekim bi se njegovim sudovima moglo pomisliti, da on tu naućnu literaturu nije najbolje proućio, jer mu nisu jasna pitanja, koja su u nauci već riješena. Da se viće poslućio rezultatima svojih pret-hodnika, koji su proućavali kajkavski di-jalekat, njegove bi tvrdnje bile pouzda-nije, njegov materijal preglednije iznesen i bolje obrađen, a ćitava bi radnja do-bila moderniji izgled. Ovakoo, ona nas po-malo podsjećaa na dijalektoloćke studije s kraja prošloga stoljeća.

Kad bismo nabrojili i viće nedostataka u Jedvajevoj radnji, joć uvijek ne bismo mogli osporiti ćinjenicu, da je ona vrije-dan prilog kajkavskoj dijalektologiji. Viće zbog građe, koju je dao, nego zbog naćina kako je tu građu svrstao i protu-maćio, Jedvaj je zadućio našu nauku jed-nim znaćajnim prinosom. Napokon, ne treba zaboraviti, da je autor u uvodu oznaćio kao svoj zadatak »deskriptivno prikazati samo bednjanski govor, da bu-de koristi za detaljno izućavanje sjevero-zapadnih kajkavskih govora« (283). A u tome je, uglavnom, i uspio.

Zvonimir Junković

OSVRT NA »ASPEKTNA ZNAĆENJA« ĐURE GRUBORA

Ђуро Грубор, *Аспектна значења I-II*, Rad Jug. akad. 293 i 295, Zagreb, 1953.

Gruborova monografija znatan je prilog uspješnom rješavanju jednoga od vrlo teških pitanja slavenske lingvistike. Znatan i uspio je to doprinos po ljubavi za jezik, po poznavanju problematike aspekta i po metodi rješavanja. Mnogo je toga bilo i prije Gruborova djela rećeno, ali je sada u njegovu djelu štoća potvrđeno, utvrđeno, dorećeno. Novo i najvrednije u njemu je svakako problem znaćenja aspekta, koji je razrađen temeljito i uvjerljivo. To je ućinjeno na autoru svojstven naćin. Postavljanje teze o znaćenju aspekta, primjeri, analiza njihova, definicije, – sve je to dovoljno jasno da ne dovodi do nesporazuma i ne treba ni-

kakve dopune. Ali u pojedinim pitanjima, osim osnovnoga, trebat će da se ponešto dopuni, raspravi, što bi vjerojatno bio ućinio i sam autor, da je dulje poćivio.

Ponajprije o pojmu aspekta. Rijeć »aspekt« je od latinske rijeći *aspectus* (franc. *aspect*, tal. *aspetto*), ruski *sud*, odakle je imaju drugi Slaveni, osim poljskoga, koji ima naziv *postać*. Znaći: gledanje, gledište, taćka gledanja, pa bi za taj pojam bio taćniji naziv »gledanje« ili »gledište«, nego što je »vid«. Posljednja definicija aspekta data je na str. 197. (Rad, knj. 195); gdje je rećeno: »Agrel je dobro ućinio da je odijelio aspekt od akćionsarta, ali mu pojma nije dobro od-

redio, ni on ni Koschmieder, pa ni ime aspekt i rus. vid ne pristaju mu i zavode na krivo shvaćanje, smučuju, kao da to nije nešto realno, kao da je akcijsart nešto fizičko, a aspekt nešto psihologiško. – Aspekt pokazuje da li se radnja izvršuje, ili je izvršena, ili *koliko je izvršeno*: ovo sam treće podvukao, jer se na nj redovno zaboravlja, ide se preko njega kao da ga i nema, a nije manje znatno nego ona dva«. I odmah nastavlja (na istoj strani): »Aspektom se dakle kazuje tečaj radnje, njezin cursus, Kurs; to je dakle baš onako Aktionskurs, kao što je ono (tj. kako je radnja izvršena) Aktionsart. Aktionskurs treba da bude ime aspekta. Imperfektivnost znači izvršavanje, a to je facijentivnost. Actio cursum *faciens*; actio cuius cursus *perfectus est* – to je ono što pokazuju impf. i pf. glagoli, pače facientivnii pf. gl. (sc. pokazuju): actionem cursum facientem aut actionem, quae cursum perfecit« (ibidem). Oni koji su proglasili aspekt kao naše shvaćanje, kao nešto subjektivno »nijesu osjećali onaj plus (sc. radnji) našega glagola koji znači cursum; taj im je plus bio nekako mističan, nešto nerealno, samo pomišljeno, subjektivno« (ibidem). A Gruboru je aspekt nešto realno, nešto što je proizišlo iz životne potrebe i zato i u jeziku znatno, vrlo važno.

Glagoli se općenito dijele po značenju na glagole radnje, zbivanja i stanja. To je semantička podjela, osnovana na razlici u poimanju stvarnosti, a nema odraza u morfološkoj razlici. U gramatikama se pretpostavlja poznavanje razlike, ali se ne daje kriterij po kojem se oni razlikuju, nego se daju samo osudni primjeri (recimo: *čitati, pisati, orati, sijati; grmī, sijeva; sjedi, stoji*). Da li je gdje data detaljnija podjela po tim vrstama i postavljen kriterij? Bi li se mogli svi glagoli razvrstati bez ostataka? Da li bi ičije svrstavanje zadovoljilo ma koga? Kad Grubor nalazi kao karakterističnu crtu zajedničku glagolima radnje i bivanja – razvoj, evoluciju, kojom se ti glagoli razlikuju od glagola stanja, – onda je on, mislim, potpuno u pravu. Što ima zajedničkoga radnjama: graditi, kopati, nositi, ići, i zbivanjima: listati, cvjetati i sl.? Razvoj. Što se razvija? Razvija se radnja, predmet koji iz te radnje nastaje i vrijeme: radnja je u tečaju, predmeta (rezultata ili prevaljena puta) je sve više, a vrijeme protječe. Kod stanja nema razvoja ni radnje ni predmeta, samo prola-

zi vrijeme dok je tko ili što u nekom stanju. To je stvarna razlika, koja se u jeziku ovako reflektira. Uz glagole radnje i zbivanja, uz evolutivne glagole, oba vida možemo pitati da li tko *brzo* ili *sporo* gradi, ili je sagradio kuću, plete ili je opleo čarapu, ide ili je došao, ili sl., odnosno da li ruža cvjeta ili je ocvjetala, gora lista ili je listala i sl. Riječi »brzo«, »sporo« znače brzinu razvoja, a stanje nema razvoja, pa ne mogu imati ni njihovi jezični izražaji, t. j. glagoli stanja: ne može se brzo ili sporo ni sjedjeti, ni ležati, ni boraviti.

»Oznaka *dugo* ne pristaje uz pf. glagole razvojne, jer oni znače *svu* radnju izvršenu, a sva (radnja) nije izvršena dok se ne izvrši i posljednji djelić; onda pak nije ona: *dugo* izvršena, nego se pred tim *dugo* čekalo na izvršenost. Ne može se dakle oznaka *dugo* ni od njih a li miue odbiti: ona pristaje s negacijom za vrijeme u kome je sva radnja od početka do kraja izvršena: nije *dugo* izvršena: a bez negacije za vrijeme iza izvršenosti, ali ne odmah, nego mnogo vremena kasnije: *dugo* je izvršena, t. j. mnogo je vremena proteklo otkako je izvršena« (Grubor, str. 10–11).

Kod perfektivnih razvojnih glagola pita se u prvom redu koliko je predmeta urađeno, a onda za koje vrijeme, kod stativnih glagola, pf. i impf., *koliko vremena* (kao i kod impf. razvojnih): sagradio kuću za dva mjeseca (ali: gradio dva mjeseca) kao i sjedio dva sata i odsjedio dva sata). To je zato što se pf. glagolima »i ne kazuje razvijanje, nego razvitost« (Grubor, 109). U obrazloženjima Gruborovim zašto se uz pf. glagole radnje i bivanja može pitati za *koliko vremena?* i dodati *brzo, sporo*: (za mjesec dana sagradio kuću, brzo ju je sagradio), a uz glagole stanja samo *koliko vremena* (sjedio, prosjedio dva sata), – u tim obrazloženjima leži baš odgovor na zahtjev stručne i objektivne kritike J. Vukovića Gruborove rasprave (*Pitanja jezika i književnosti*, knj. III. sv. 1–2, Sarajevo 1956), kad on kaže (str. 178): »Tu treba dobro odmeriti kakvu i koliku principsku vrednost ima ova činjenica za osnovna pitanja našeg glagolskog vida«. Ona je dovoljno vidljiva iz Gruborovih objašnjenja koja sva potvrđuju ispravnost njegove osnovne teze: impf. glagoli znače vršenje, pf. izvršenost radnje. Vukovićev primjer (str. 8), koji treba da dokaže da se u rečenici: *Ostao sam u kući*

da me prijatelji ne bi uznemirivali »o vremenu nigde ništa više ne govori nego kad kažemo: *sagradio* sam kuću« – mislim da prije govori za Gruborovo shvaćanje: u prvoj rečenici nema nikakva rezultata, jer nema radnje ni razvoja do vremenskoga u samom značenju glagola (druga je stvar što smo zavisnom rečenicom dali važnost priloškoj odredbi namjere); a u drugoj se bez rezultata radnje ne može zamisliti radnja; tamo protjeklo vrijeme, ovdje izvršena radnja. Koliko je principijelno važno za određivanje aspektnih značenja to da li se može postaviti pitanje za *koliko vremena?* i dodati *brzo, sporo*, pokazuje i primjer koji Vuković navodi (180–181) da pobije Gruborovu tezu; naime, možemo reći: *brzo* ćeš ti prespavati svoj san – prespavao sam urećeni sastanak za *čitav jedan sat*, – ili prespavao sam od zore do mraka, – a *prespavati* je glagol stanja. Ali kad kažemo, a to možemo kazati: *prespavao* sam svoj san, urećeni sastanak i sl. (»sa prostim akuzativom«), *onda je prespavati* prelazan (objektivan) glagol, a prelazan ne može biti glagol ni bivanja ni stanja. Samo glagol radnje može biti (ali ne mora) prelazan, pa je i glagol *prespavati* s objektom upotrebljen shvaćen kao glagol radnje, upravo kao i *uspavati dijete, preplivati rijeku* i sl. Prijelaza iz jedne kategorije u drugu ima dosta u jeziku; pa i mogućnost da zbog toga nastane i nelogičnost, ni ona jeziku ne smeta. Zato se ne smije postaviti kao vidski par *spavati* i *prespavati* (Grubor na str. 97 ima taj par, ali bez objekta) *san, sastanak, nego spavati* i *prespavati* (duže spavati nego što treba). Neka se rekne mjesto *preležati* – *odležati* (odležao sam dobrih pet dana u zatvoru), mjesto *prespavati* – *odspavati* (odspavao pet sati u postelji) vidjet će se da kao glagoli stanja ne mogu imati navedene oznake. Tako je i sa glagolima stanja *preboljeti, trpjeti* koji se shvaćaju kao glagoli radnje kad postanu prelazni: *preboljeti bolest, pretrpjeti muke* (koji *onda znače isto što svladati bolest, podnijeti muke*).

Još je jedna podjela Gruborova naišla na spoticanje, a to je ova (str. 13): »Po vrsti radnje tri su odjeljka: a) kad nešto iz radnje nastaje: *gradi* – *sagradi* kuću; b) kad se radnjom nešto mijenja: *ore* – *uzore*; njivu; v) kad ko (što) radnjom mijenja mjesto: *ide* – *dode*. Neka budu a) kreativni, b) transformativni, v)

motivni«. Primjeri koje Grubor navodi gotovo uvijek su s objektom, ako su glagoli prelazni. Iz njih se može jasno vidjeti da je tu uključena podjela glagola po objektu iako to autor izrikom ne kaže. Evolutivni prelazni glagoli, a to su samo glagoli radnje, znače radnju kojom subjekt ili stvara objekt (kao *pjeva* pjesmu, *piše* pismo i sl.), ili mijenja lik objekta koji već postoji, transformira ga (kao *ore* njivu, *češlja* kosu i sl.), ili mu mijenja mjesto (kao *valja* bure, *pretače* vino i sl.). Može se autoru prigovoriti to što je u motivne glagole uvrstio i prelazne i neprelazne (*ide, trči, kasa, šeće* i dr. neprelazne, a i *mami, vuče, tjera, toči* i druge prelazne motivne glagole). Pojmom »transformativni« mogu biti obuhvaćeni i motivni glagoli, koji mijenjaju objektu mjesto (*vuče* kola, *istresa* žito) i kojima subjekt mijenja objektu vlasnika (*poklanja* knjigu, *prodaje* kuću), i kojima mijenja objektu zvanje (*zakaluderiti, raspopiti* koga), a moglo bi se još štogod naći što bi išlo pod »transformativnost«. Moglo bi se Gruboru prije prigovoriti što je odijelio motivne od transformativnih (ako je to uopće pogreška), a opravdan bi bio prigovor što nije razlučio neprelazne od prelaznih motivnih glagola, kad je već odvojio motivne od transformativnih. Zajedničko je transformativnim i motivnim glagolima to što subjekt mijenja nešto na objektu koji je postojao mimo subjekt i prije njegove radnje. Vuković (str. 184) pita: »Grubor ima (pod a): plete – naplela se (čarape) a pod b) veze – navezla se (košulje), a kakva je ovde u stvari razlika u smislu kreativnosti i u smislu transformativnosti?« Iz Gruborove definicije pojmova »kreativnih« i »transformativnih« glagola nije ju teško pronaći: čarapu je subjekt stvorio (kreirao) pletenjem, a košulja je bila, postojala, i prije vezenja subjekta: vezenjem joj je subjekt samo lik promijenio. Izvézena košulja i neizvézena košulja bila je i ostaje košulja; za kreiranje košulje potrebne su radnje označene glagolima: *tka* – *satka* košulju. Istina, teže je tu razliku pronaći između govoriti i šaliti se, pa vidjeti da je *govori* – *pogovori* kreativan, a *šali se* – *pošali se* transformativan. Prvi je kreativan jer je nastalo ono što je rečeno, a drugi je transformativan jer se igrom (bar po mišljenju autorovu) ništa ne stvara.

Prijedimo na glagole kakvi su *iči* (*doći*), *trčati* (*dotrčati*), *kasati*, *puzati*, *še-*

pati, gmizati, plivati, putovati, veslati, jedriti i sl. Svi oni znače kretanje subjekta («ko ili što mijenja mjesto»), a kao pokret imaju razvoja, rezultat im je prevaljen put, za to je potrebno da prođe vrijeme. To su dakle razvojni glagoli, i to motivni, ali nisu prelazni: subjekt mijenja mjesto, t. j. kreće se, a ne mijenja objektu mjesto, kao što to znače prelazni motivni glagoli: *voziti, nositi, gurati, mamiti, goniti, bacati* (uvijek nekoga ili nešto). Neprelazni motivni glagoli su i oni koji znače da tekućina mijenja mjesto: *curiti, teći, kapati, prekipjeti* prema sličnim prelaznima: *točiti, sipati, lijevati* i sl. Neprelazni motivni glagoli tipa ići razvojni su, čini se jedini neprelazni od razvojnih. Glagoli bivanja svi su neprelazni bili oni a) kreativni: (*sati*) *biju, žito klasa, kukurazi vlataju, trešnja cvjeta, ruža cvate, trava raste, grmi, tutnji* i sl.; bili oni b) transformativni: *janje se peče, voda se grije, krumpiri gnjiju, noga ftnē, biljka vene, čovjek stari* i sl.; bili oni v) motivni: *voda teče, vino curi, rakija kaplje, juha kipi* i sl. Svi glagoli dosada navedeni, radnje i bivanja, prelazni ili neprelazni, kreativni, transformativni ili motivni, — svi su oni razvojni. Razlika je u tome što kod prelaznih razvojnih glagola subjekt stvara objekt, ili mu mijenja lik ili mjesto, a kod neprelaznih razvojnih glagola sve se to zbiva na samom subjektu. Glagoli stanja svi su neprelazni, ali nisu razvojni.

Još nam preostaje naći razliku, dakako semantičku razliku, između glagola radnje i glagola bivanja. Nije ju izrikom postavio ni autor Grubor, ali on ih, kao i mnogi drugi, razlikuje. Kriterij po kojem se provodi to razlikovanje nije uopće dat, a nije ga dao ni autor. To je uostalom više stvar logike nego lingvistike, jer morfološki se oni ne razlikuju. Karakteristično je za gramatike, i one velike, da su vrlo škrte u davanju primjera glagola bivanja; redovno su to glagoli: *grmi, sijeva, sviče*, ali bez pojmovne oznake po kojoj bismo imali prepoznati glagole bivanja. Da to odredimo, treba da nađemo njihov opozit: karakteristikom glagola radnje. Ovo je pokušaj da se odredi, semantički ne fizikalno, radnja i bivanje. Radnja je upotreba energije u svrhu određenog učinka, svijesna i namjerna upotreba energije. Prema tome, radnju mogu vršiti svijesna bića, t. j. ljudi i (praktički rečeno) životinje. Upo-

trebljenom energijom izvodi subjekt učinak na objektu (u jeziku: prelazni glagoli) ili se izvodi bez objekta (neprelazni glagoli). Bivanje je razvoj energije u subjektu ili na subjektu koja (energija) izaziva neki učinak. Kod bivanja subjekt ne upotrebljava energiju, ne vrši radnju, nego se ona na njem ili u njem zbiva, iz njega izlazi prirodno, nužno. Prema tome bivanje se zbiva na biljnem svijetu i na predmetima. Može bivanja biti i na ljudima (i životinjama), ali oni onda ne upotrebljavaju svijesno ni namjerno energiju za izvršivanje učinka, nego se na njima zbiva proces kao na biljkama i predmetima; na pr. čovjek stari, deblja, mršavi i sl. Na živu ili neživu subjektu stvara se nešto: grmi, stvara se grom; sijeva, stvara se munja; sati biju, stvaraju se otkucaji; svijet miriše, stvara se miris, smrdi, zaudara, stvara se smrad i t. d. Sve su to kreativni glagoli bivanja. Tako se ljudi i biljke suše, debljaju, venu, rastu, stare i sl. Sve su to transformativni glagoli bivanja: na subjektu se vrše promjene. Naposljetku, voda teče, vino curi, voda se prosipa i sl. — subjektu se mijenja mjesto, pa su to motivni glagoli bivanja. Budući da se svako stvaranje i svako mijenjanje zbiva na subjektu, svi su ti glagoli neprelazni.

Razlika između glagola radnje i glagola stanja, prema tome, bila bi u tome što kod radnje subjekt energiju aktivno upotrebljava za stvaranje objekta i promjenu na njemu (pisati pjesmu, orati njivu, vući kola) ili za pokretanje same sebe (ići, trčati i sl.). Kod bivanja subjekt je pasivan: na njem ili u njemu se razvijanjem energije nešto stvara (lipa pupa, jorgovan cvate), mijenja (buja, suši se), mijenja mu se mjesto (kaplje, curi voda). Metaforički, prenošenjem značenja može se u jeziku prikazati da prirodne pojave i aparati vrše radnje, t. j. da svijesno upotrebljavaju energiju kao živa bića. Po tom shvaćanju kiša ide, kiše dolaze, traktor ore zemlju, gliboder je vadi iz vode, sunce grije zemlju, mjesec je obasjava i t. d. (v. moj članak »Dioba glagola po značenju«. Jezik 1958/9, br. 1, str. 8–11).

Zajedničko je glagolima radnje i bivanja, kao što je rečeno, razvoj, evolucija, čega kod glagola stanja nema. Zato je opravdano bilo odvajanje razvojnih glagola od glagola stanja. Istina je, svim vrstama glagola (jednom dijelu glagola radnje, svim glagolima bivanja i stanja)

zajednička je i neprelaznost, intranzitivnost. Međutim, ni ona nije jednaka u svim vrstama: neprelaznost u glagola bivanja i stanja nema i ne može imati svoj opozit (t. j. prelaznost), glagoli radnje ga imaju. I ta činjenica, pored mnogih drugih, potvrđuje staru istinu da se jezične činjenice ne dadu lako razvrstati, smjestiti u pretince strogo odijeljene jedan od drugoga. Naposljetku, za utvrđivanje značenja glagolskih aspekata ta podjela ne bi bila od one vrijednosti od koje je podjela glagola na razvojne i na stativne. Možda je opravdana napomena kritike da je autor glagole stanja slabo, nepotpuno obradio. Ta oni su Gruboru za značenje aspekata nevažni, kad ništa »ne rade«. kad zbog njih ne bi ni bilo došlo do stvaranja aspektnih razlika.

Gruborova podjela glagola »po količini izvršenosti perfektivnog glagola« (str. 12 i d.) odgovara onome što Koschmieder i drugi zovu Aktionsart. Kad perfektivni glagol kazuje da je radnja izvršena, on ujedno kazuje i koliko je radnje izvršeno. Po količini izvršene radnje ima jedanaest vrsta: 1. *pantivni* – sva radnja ili dio po dio sav izvršen, postepeno (*sagradi* kuću); 2. *totivni* – sva radnja izvršena obuhvatno, ne dio po dio (*ispeče* janje); 3. *inkoativni* – izvršen početak radnje (*zapjeva*); 4. *finitivni* – izvršen svršetak, posljednji dio radnje (*dogradi* mu kuću); 5. *deminutivni* – radnja kraća od normalne izvršena (*pozviždi*); 6. *augmentativni* – izvršena radnja duža od normalne, pretjerana (*prepeče* janje); 7. *majorativni* – »neko je pretežniju količinu radnje izvršio nego drugi: pjeva – *natpjeva* ga«; 8. *intenzivni* – »radnja se razvila do vrhunca volje za nju: pjeva – *raspjeva* se«; 9. *sativni* – »izvršeno onoliko radnje koliko je dosta subjektu: kopaju – *nakopali su* se«; 10. *supstitutivni* – »izvršenost radnje do koga bilo stadija u budućnosti: piše – ako *uspiše*«; 11. *slijepi glagoli* (verba coeca) – »izvršenost zavisi od stvari prikrivenih: lovi – *ulovi* (zeca)«. Tih jedanaest vrsta vjerovatno nisu obuhvatile sve moguće slučajeve, možda i nisu dovoljno pravilno odijeljene (str. 182–183); ipak one nisu suvišne. Izvedene su na jednom jedinstvenom principu možda i ne dosljedno, a služe kao kontrola ispravnosti shvatanja aspektnog značenja.

Gruborova teza da impf. glagoli znače vršenje, perfektivni izvršenost posve je

uvjerljiva, logički fundirana, može se reći neoboriva. Konzekventno opravdani su mu i nazivi za impf. – facientivni, za pf. – perfektivni. Predložen naziv »rezultativni« za perfektivne glagole kao opozit vršenju radnje, prema autorovu gledištu na značenje aspekata, nije pravi opozit; osim toga, taj naziv ne bi nikako pristajao na glagole stanja, kod kojih nema rezultata. Jasno je iz svega: nije opravdana dioba glagola »po trajanju radnje«, niti su opravdani nazivi »trajni« – »trenutni«. Pogotovu nije održiv taj drugi naziv za sve pf. glagole, jer oni tobože znače da se izvršena radnja reducira na jedan punkt, na onu posljednju tačku izvršenosti. Zato je Grubor odlučan protivnik punktualizma.

Nije zgorega, za bolje razumijevanje i interpretiranje djela, dodati ove dvije tri napomene. Dioba glagola na glagole radnje, bivanja i stanja kao i dioba njihovih na kreativne, transformativne i motivne lakša je i prihvatljivija kad se radi o glagolima konkretnog značenja, koji znače konkretnu, fizičku radnju ljudi i bivanje u prirodi, naprosto zato što se može bolje posmatrati i kontrolirati. Kad se prijeđe na apstraktne radnje (apstraktno je i stanje), teže je odrediti prirodu njihovu, pa je i njihovim imeniteljima, glagolima, teže odrediti mjesto u pojedinim odjeljcima.

Drugi dio rasprave, pod naslovom: VI. Literatura (*Rad*, knj. 195), nije nipošto nevažan i suvišan, kako bi se moglo činiti kome prema dosadašnjim reagiranjima na nj. Reagirajući na dosadašnja tumačenja i izlaganja, autor nalazi u njima ili potvrde za svoju tezu ili kritiku na nju, tako da ima da odbrani od drukčijeg tumačenja prominentnih stručnjaka svoje tumačenje. Pri tom poslu autor nužno mora da dopuni svoje shvatanje kojim novim detaljem, pokoji da korigira, u oba slučaja pruža mu se prilika ili nameće nužnost da jasnije i pregnantnije formulira ranije rečene tvrdnje. Njegove su kritike, i onda kad nema on pravo, od neke koristi za produbljivanje problema.

Najzad, o metodi rada. Djelo je produkt rada od dvadesetak godina, i to posljednjih dvadeset godina života, kada su ga pred kraj života već ostavljale sposobnosti sluha i vida. Djelo nosi vidljive tragove svoje geneze. Ima variranja i ponavljanja, možda i prečestog ponavljanja.

nja, a premalo sintetičnosti, t. j. moglo se štošta skratiti sažimanjem gradiva, pregnantnijom formulacijom. Za naknadu imamo djelo u kom se ogleda autorov tok misli, njegova borba za saznanje, pa čak i njegova lutanja i zastranjanja. To sve je podnošljivo, jer nam je autor za naknadu dao značaki građu živim, slikovitim i katkada dramatskim načinom. Sigurno je da je autor sve nedostatke daleko natkrililo time što je problemu dao toliko vrijednosti, djelu pristupio s toliko ljubavi i znanja, izradio ga s toliko ustrajnosti.

Posve je opravdana napomena kritike (na navedenom mjestu, str. 186): da se ne može razumjeti u kategoriji augmentativnih glagola (*Rad* 293, str. 35) izraz »pretjera kola«. Tu je očita griješka mj. pretjera *konja*, što se vidi iz napomena ad v) pod 6: »pretjera – tjerao ga toliko da mu to može škoditi«. Na istom

mjestu ispuštena je t. 7., treba: trpa – pretrpa: kola, što se vidi iz napomene ad v) 7. »pretrpa – natrpa više nego konji mogu vući«. – Griješke su još ove: na str. 63. stoji: »sam (iterativi«, a treba (samo iterativi); na str. 83. po v) mj. počinju ... treba: otrčavaju – naotrčavaše se; na str. 87 kod III. pod a) mj. isprogovaraju treba: ako usprogovaraju; na str. 107, red 17. ozgo mj. »svoga« treba: svega; na str. 168. red 15. odozgo mj. »istovetnosti« treba: istovetnost i; str. 231. red 2. odozdo mj. Revie treba: Časopis, tako i na str. 234. red 1. odozdo: i mj. RMF treba: ČMF, na str. 233. red 17. odozdo mj. »Aspekt und Tempus« treba: Aspekt- und Tempussystem; na str. 234. red 11. mj. »Brunnel« i »proverbes« treba: Brunel i préverbes. U *Radu* 295. na str. 112 (268), red 10 odozgo mj. kod Sajdla treba: kod Sarauwa.

Sreten Živković

PIERRE GIURAUD, LA SÉMANTIQUE

Collection »Que sais-je?« No 655. Presses Universitaires de France, Paris 1955.

Jedna korisna zbirka odličnih knjiga je ta Collection »Que sais-je!«. Na nekih 120 strana knjiga džepnog formata ima pružiti čitaocima, u prvom redu studentima, kratak ali pregledan priručnik iz svih područja nauke, a iz pera vrsnih stručnjaka. *Semantika* Pierre Guirauda, profesora univerziteta u Groningenu (Holandija), pisana je jasno, zanimljivo, pa ipak potpuno naučno, uočivši najaktualnije probleme semantike i najnovije rezultate u njoj. U uvodu (Introduction, str. 5–10) dana je odmah na početku definicija semantike (»Semantika je nauka o značenju riječi«) i objašnjena je riječ »semantika«. Tri su vrste problema u semantici: psihološki, logički i lingvistički; tri su semantike: lingvistička, koja je glavni predmet te knjige, ali je ukratko prikazana i filozofska semantika, potekla od simboličke logike, i opća semantika, koja je »psiko-socio-logika znaka«, potekla od psihologa. Poslije sasvim kratkog pregleda historije semantike (lingvističke) pisac iznosi i različite nazive za tu granu lingvistike (sematologija, glosologija, semaziologija i dr.), a on se

s pravom odlučuje za »semantiku«. Pred tog naziva čest je naziv i »semaziologija«, ostali nazivi su i onako sporadični. »Jezik uopće (langage) sredstvo je za komunikaciju; pojedini jezik (langue) je instrumenat koji nam služi da prenosimo ideje« (str. 8). Dijelovi govora su glasovi, riječi i sintaktičke konstrukcije, a svaki dio ima svoj oblik i svoju funkciju. Semantika proučava funkciju riječi. Dva su bitna problema semantike: značenje (franc. *sens* je i smisao i značenje) i označavanje (franc. *signification*), t. j. davanje znaka: signifikacija je aktivan proces, značenje ima statičku vrijednost. (str. 9). »Signifikacija izlazi iz psihologije, a predmet lingvističke semantike je u biti proučavanje značenja riječi. Ali značenje je u uskom odnosu s mehanizmom označavanja« (str. 10), pa je stoga potrebno proučiti i označavanje, kojega je jezik samo »specijalni slučaj«. Očito je iz toga da se semantika dodiruje sa logikom, psihologijom, spoznajnom teorijom, sociologijom, historijom i t. d. Autor kaže (str. 10) za svoje djelo da je ono samo uvod u potpunija djela: G.